

YAŞLILIKTA TOPLUMSAL YAŞAM

- Günümüzde pek çok yaşlı, kendisini gençliğinde düşündüğü ya da düşlediği koşullardan daha farklı konumda bulabilmektedir. Bu noktada yaşlılık döneminde sürdürülebilir e dengeli yaşam dinamiği ile sağlıklı bir toplumsal yaşama katılmak önem kazanmaktadır. Yeterli sağlık, beslenme ve barınma koşullarıyla başarılı sosyal ilişkiler yaşam dinamiği öğelerini oluşturmaktadır. Yaşlılık döneminde bu öğeler arasındaki denge yaşam dinamiğinin bağımsız ve tatmin edici yaşam biçimi boyutunu ortaya koyar.

YAŞLILARIN YAŞAM DİNAMİĞİNİ SINIRLAYAN FAKTÖRLER

İÇ SINIRLAYICI FAKTÖRLER

Biyo-fiziksel faktörler; yaşlıların sağlık problemleri ile ileri yaşın neden olduğu devinim güçlüğü, duyuların zayıflaması ya da kaybı, fiziksel güç ve bağışıklığın azalması, fiziksel görünümün değişmesi bazı hastalık semptomları, yaşlı bireyin yaşam dinamiğinin dengesini zorlayabilir.

Psikolojik faktörler; toplumsal rollerde farklılaşma, statü kaybı, toplumsal olanakların giderek azalması yaşam dinamiğini sınırlar. İlişkilerdeki bağımsızlıktan bağımlılığa kadar toplumsal faaliyetlerdeki değişimler, karar verme ve muhakeme yetisinin zayıflaması, tensel duyarlılığın kaybedilmesi, yaşlı bireyin izole edilmiş, toplumdan soyutlanmış duygusuna kapılmasına yol açar.

DIŐ SINIRLAYICI FAKTÖRLER

Ekonomik faktörler; eğer yaşlı birey gerekli hizmetleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek satın alma gücünü kaybetmişse yaşamını dengeli biçimde sürdürmesi güçleşmektedir.

Sosyal Faktörler; iş ve aile rollerindeki işlerliğin değişimi, emeklilikle sınırlanan toplumsal iletişimler, eşin ya da yakın arkadaşın ani kaybı, yaşam dinamiğinin sınırlanmasına ve psikolojik boyutları ağır basan etkilerle örselenmesine yol açar

- Yaşam dinamiğinin temel insan ihtiyaçları ile ilişkili öğelerini oluşturan yeterli beslenme, sağlık, barınma koşulları açısından yaşlıların bir risk grubu oluşturduğu bilinmektedir. Bu nedenle yaşlı bireye geniş ölçüde koruyucu, tedavi ve rehabilite edici hizmetlerin ulaştırılması, özel hastalık diyetleri, besinlerin seçilmesi ve saklanması ve buna ilişkin bütçe düzenleme konusunda yaşlı bireye yardımcı olunması yaşlıların yaşadıkları konutların estetik ve fonksiyonel niteliklerin rahatlık ve refah kriterlerince iyileştirilmesi gerekmektedir.

TOPLUMSAL DEĞİŞİM BELİRLEYİCİLERİ

- Günümüzde yaşanan endüstrileşme ve modernleşme süreçleri, toplumları ve kültürleri biçimlendirmektedir. Bu bağlamda yaşlılığa ilişkin geleneksel varsayımların da değişmeye başladığı söylenebilir.
- Bugünün yaşlılarının yaşam dinamiği ‘makro ve mikro toplumsal değişim belirleyicileri’ tarafından etkilenmekte ve yaşlılığa ilişkin toplumsal algılar değişmektedir.

MAKRO TOPLUMSAL DEĞİŞİM BELİRLEYİCİLERİ

- 1. Demografik Eğilimler;** bilim ve teknolojideki gelişmeler, yaşam koşullarının iyileşmesine yol açmakta, sağlık hizmetleri etkinliği ve yaygınlaşması ‘yaşam süresi beklentisi’ ni artırmasını sağlamaktadır. Bu durum çoğunlukla gelir ve toplumsal statü kaybıyla birlikte başlayan ‘emeklilik’ döneminin uzamasına neden olmaktadır. Pek çok batılı ülke için nüfusun yaşlanması ve yaşam süresi beklentisinin artması yeni yüzyıl için sorun olarak değerlendirilmektedir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için geleceğe yönelik olarak toplumun gelişmesi ile geçireceği nüfus değişimleri ve sorunları önceden tahmin etme ve çözümleri uygulama şansı doğmaktadır.

2. İş gücüne katılım modelleri;

endüstrileşme, iş ve ev ortamını birbirinden ayıran bölüşüme yol açmaktadır. Özellikle kadının çalışma yaşamına girmesi, aile kompozisyonunun küçülmesine neden olan bir işgücü hareketliliğini ortaya koymaktadır. Bu noktada ihtiyaçların çeşitlenmesi ile aile içinde genç ve yaşlı kuşaklar arasında çatışmalar ortaya çıkmakta ve yaşlılar bu durumdan son derece olumsuz etkilenmektedirler.

3. Modern eğitim; günümüzün gençleri pek çok konuda bireyci yaklaşımı benimsemekte ve yaşamın amacını yalnızca "insanın birey olarak kendini gerçekleştirmesi" şeklinde algılamaktadırlar.

4. Toplumsal hizmet kurumları;

toplumsal hizmetlerin giderek uzmanlaşması, geleneksel aile işlevlerinin azalmasına neden olmaktadır. Bugün, yaşlı bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması için ailenin bazı işlevlerini toplumsal kurumlar üstlenmektedir.

MİKRO TOPLUMSAL DEĞİŞİM BELİRLEYİCİLERİ

1. Değişen Aile yapısı; çekirdek aile, modern yaşamın hareketliliği ve esnek yapısı ile uyum sağlayan aile formu ortaya çıkmıştır. Bu noktada ailenin yaşlı bireyin yaşamını sürdürebilmesi için psikolojik ve ekonomik destek olarak doğrudan kaynak sağlama işlevi giderek azalmaktadır.

2. Toplumsal Etkileşim; kentsel yaşamın yaygınlaşması, ailelerin konutların sınırlı mekanlarında yaşamaları, geleneksel davranış biçimlerini ve bakış açılarını değiştirmektedir. Kentleşme ve endüstrileşme yaşlıların çocukları ile yaşamalarını da güçleştirdiği gözlenmektedir. Yaşlı bireyin deneyimlerinden, topluma sağladığı yarardan dolayı danışılan, fikrine başvurulmuş, toplumun gözünde değer taşıyan yerleri vardır. Ancak yaşlılığa karşı toplumları farklı tavırları vardır. Yaşlılık , kimi toplumda önemsenmezken, kimi toplumda hoşnutlukla karşılanmakta ve değer verilmektedir.

YAŞLILIKTA YAŞAM KALİTESİ STANDARTLARI

- Birleşmiş Milletler dünyadaki yaşlı nüfusa ilişkin tahminlerinde 21. yüzyılın “yaşlanma yüzyılı” olarak geçeceğini öngörmektedir. Bu nedenle yaşlıların daha kaliteli yaşam sürdürmelerine ilişkin insan hakları ve sosyal haklar bağlamında çeşitli standartların ortaya koyulması gerektiği belirtilmektedir. Bunlar esas olarak ; bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve saygınlık olarak belirlenmiştir.

BAĞIMSIZLIK

- Yaşlı bireyler;
- Beslenme, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak ve sağlık hizmetlerinden yararlanmak için yeterli gelire sahip olmalıdırlar.
- İhtiyaçlarını karşılama konusunda kendi kendilerine yardımcı olabilmeleri yönünde destek almalıdırlar.
- Emeklilik yaşının belirlenmesi ve emeklilik koşullarının tanımlanmasında söz sahibi olmalıdırlar.
- Yaşlarına, yeteneklerine uygun eğitim ve öğretim programlarından yararlanmalıdırlar.
- Bireysel tercihlerine uygun, güvenli çevrede yaşamalıdırlar.
- Mümkün olduğunca uzun süre kendi evlerinde ya da aile ortamında yaşamalıdırlar.
- Yaşadıkları çevre onlara aynı zamanda kapasitelerini geliştirebilecek fırsatlar sunmalıdır.

KATILIM

- Yaşlı bireyler;
- Toplumla ilişkilerini sürdürmelidirler.
- Refah düzeylerini doğrudan etkileyecek politikaların hazırlanması ve uygulanması aşamalarına aktif biçimde katılımda bulunmalıdırlar.
- Bilgi ve becerilerini genç kuşaklar ile paylaşmalıdırlar.
- Topluma hizmet etmek için çeşitli fırsatlar geliştirebilmelidirler.
- Kendi ilgi ve yeteneklerine uygun etkinliklere gönüllü olarak katılımda bulunmalı ve hizmet edebilmelidirler.

KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME

- Yaşlı bireyler;
- Bireysel potansiyellerini tam olarak geliştirebilecek fırsatlar yaratmalı var olan uygulamalardan yararlanmalıdırlar.
- Toplumun eğitim ve kültür etkinliklerine aktif olarak katılabilmelidirler.

SAYGINLIK

- Yaşlı bireyler;
- İtibar görmeli ve güven içerisinde yaşamalıdırlar.
- Sömürüden fiziksel ya da zihinsel istismardan uzak tutulmalıdırlar.
- Hizmetlerden yararlanırken yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, özür durumu ya da diğer konuları nedenleriyle bir ayırım görmemelidirler.
- Gelir durumları belirleyici bir unsur olmamalı gelir düzeyinden bağımsız olarak gereksinimleri karşılanacak şekilde uygun hizmetlerden yararlanmalıdırlar.